

Білецький А.В., аспірант кафедри кримінології та кримінально - виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ГРОМАДСЬКІСТЬ ЯК СУБ'ЄКТ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Громадськість останнім часом активно позиціонує себе як суб'єкт запобігання корупції. Як ми змогли побачити, держава також сприяє тому щоб об'єднати зусилля із суспільством для боротьби з корупційною злочинністю. Але протягом довгого часу точаться дискусії щодо того, яке визначення має поняття «громадськість», який вона має правовий статус, які функції виконує тощо.

У антикорупційному законодавстві жодним чином не визначено поняття «громадськість». У статті 21 Закону України «Про запобігання корупції» робиться перелік осіб, які можуть участь у запобігання корупції: громадські об'єднання, їх члени або уповноважені представники, а також окремі громадяни [1]. Спробу дати визначення громадськості у контексті протидії корупції зробив Глушко Є.В.: це будь-яка особа права (фізична чи юридична особа, об'єднання громадян, їх організація тощо), не наділена публічно-владними повноваженнями, яка самостійно або спільно з іншими особами бере участь у відносинах з приводу запобігання та протидії корупції на підставі й у спосіб, передбачені чинним законодавством України [2, с. 115].

На нашу думку, під *громадськістю* слід розуміти добровільне об'єднання фізичних осіб та юридичних осіб приватного права, які представляють інтереси, цілі й потреби широких верств населення та мають антикорупційну громадянську позицію.

Відповідно до цього визначення, громадськості притаманні такі *рис*:

- *діяльність громадськості не носить комерційного характеру*: громадськість не має переслідувати власні чи приватні інтереси інших зацікавлених в цьому людей;

- *відсутність владних повноважень*, оскільки такими повноваженнями наділені інші суб'єкти запобігання корупції: органи державної влади і місцевого самоврядування, правоохоронні органи та ін.;

- *спільна мета - запобігання корупції*. Громадськість, в розумінні протидії корупції, має використовувати всі наявні в неї засоби для запобігання корупційній злочинності: інформування населення, проведення громадської антикорупційної експертизи, брати участь у парламентських слуханнях та інших заходах з питань запобігання корупції тощо;

- *служіння інтересам суспільства* - одне із головних завдань, яке має виконувати громадськість;

- *добровільність*: ніхто не може бути примусово залучений у діяльність із запобігання корупції;

- *самоврядність*: діяльність та рішення, які приймаються під час такої діяльності, мають бути самостійними, не вказаними «ззовні»;

- *законний порядок створення та діяльності*: громадськість має діяти та створюватись (у випадках з громадськими об'єднаннями) лише в межах передбачених чинним законодавством України.

Щодо правосуб'єктності громадськості, то ми підтримуємо загальновизначене правило моменту її виникнення: у юридичних осіб - з моменту створення, у фізичних осіб - з 18 років (з 16 років у передбачених законом випадках).

Одним із найважливіших елементів правового статусу громадськості є її *функції* - це основні напрями її діяльності, що розкривають її місце та призначення у процесі запобігання корупції. На нашу думку, слід виділити такі функції громадськості: *моніторингова, сигнальна, представницька, контрольна, інформаційна, дослідницька*. Зі свого боку, ці функції виражаються через повноваження, які передбачені ст. 21 Закону України «Про запобігання корупції». Розглянемо їх дещо детальніше.

Моніторингова функція. Вона передбачає, що громадськість може, по-перше, запитувати та одержувати від державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування в порядку, передбаченому [Законом України](#) «Про доступ до публічної інформації», інформацію про діяльність щодо запобігання корупції, а по-друге, брати участь у парламентських слуханнях та інших заходах з питань запобігання корупції.

Сигнальна функція. Виражається в здатності громадськості повідомляти про виявлені факти вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, реальний, потенційний конфлікт інтересів спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції, Національному агентству, керівництву чи іншим представникам органу, підприємства, установи чи організації, в яких були вчинені ці правопорушення або у працівників яких наявний конфлікт інтересів та вносити пропозиції суб'єктам права законодавчої ініціативи щодо вдосконалення законодавчого регулювання відносин, що виникають у сфері запобігання корупції.

Представницька функція. Громадськість має діяти в інтересах територіальних громад, окремих громадян та суспільства в цілому.

Контрольна функція. При реалізації цієї функції, здійснюється громадський контроль за виконанням законів у

сфері запобігання корупції з використанням при цьому таких форм контролю, які не суперечать законодавству

Інформаційна функція. Громадськість уповноважена проводити заходи щодо інформування населення з питань запобігання корупції.

Дослідницька функція. Громадськість може проводити, замовляти проведення досліджень, у тому числі наукових, соціологічних тощо, з питань запобігання корупції, а також проводити, замовляти проведення громадської антикорупційної експертизи нормативно-правових актів та проектів нормативно-правових актів, подавати за результатами експертизи пропозиції до відповідних органів, отримувати від відповідних органів інформацію про врахування поданих пропозицій.

Отже, громадськість має розглядатись як суб'єкт запобігання корупційній злочинності. Цієї думки дотримуються більшість вчених. Про це стверджував ще Закалюк А. П. [3]. Головкін Б.М. вказував, що через громадськість реалізується антикриміногенний потенціал суспільства [4]. Ми підтримуємо думку В. В. Голіни, про те, що участь громадськості у запобіганні злочинності має стати реальністю. Слід розробляти нові форми, методи і техніку для мобілізації і використання у превентивних цілях великих прихованих громадських ресурсів [5].

Список використаних джерел

1. Про запобігання корупції: Закон від 14.10.2014 №1700-УІІ // Відом. Верхов. Ради України. - 2014. - №49. - ст.2056.
2. Глушко Є. В. Проблеми розуміння категорії «громадськість» у контексті протидії корупції / Є. В. Глушко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. - 2014. - Вип. 10-2(1). - С. 113-115.
3. Закалюк А.П. Общественное воздействие и предупреждение правонарушений / А.П. Закалюк. - К.: Наукова думка, 1975. - 264 с.
4. Головкін Б.М. Сімейно-побутові конфлікти в системі детермінації умисних вбивств і тяжких тілесних ушкоджень [Текст]: автореферат дис.... канд. юрид. наук: 12.00.08 Кримінальне право. Кримінологія. Кримінально-виконавче

право. / Б. М. Головкін; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого - Харків: Б. в., 2003. - 20 с.

5. Голіна В. В. Роль громадськості у здійсненні кримінологічної політики в Україні / В. В. Голіна // Питання боротьби зі злочинністю. - 2014. - Вип. 27. - С. 91-100.

Романаскас К.А., здобувач відділу кримінологічних досліджень Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України

ДЕЯКІ ПИТАННЯ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ НЕВИПЛАТОЮ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ, СТИПЕНДІЇ, ПЕНСІЇ ЧИ ІНШИХ УСТАНОВЛЕНИХ ЗАКОНОМ ВИПЛАТ

Актуальність запобігання злочинам щодо невиконання заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат (ст. 175 КК України) визначається наступним: порушенням трудових прав громадян; поширеністю цих злочинів у роботі підприємств як державної, так і приватної форми власності; значним їх рівнем (у 2015 р. обліковано 901 злочин); латентністю; приведенням частини потерпілих до стану економічної депривації чи навіть фрустрації; неможливістю задоволення потерпілими низки життєвих потреб тощо.

Результати проведеного емпіричного дослідження щодо вивчення 70 кримінальних проваджень зазначеної категорії, розглянутих судами м. Харкова і Харківської області протягом 2010-2015 рр., дають підстави для здійснення певних висновків, які стосуються кримінологічної характеристики злочинів, передбачених ст. 175 КК України.

Переважає більшість розглядуваних злочинів вчинялась керівниками підприємств, установ, організацій державної форми власності (близько 90%). Меншу частку становлять приватні організації. Це може бути зумовлено тим, що з кожним роком